

Волик І.О., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ, Україна
Науковий керівник: Гуріна Д.П., заступник завідувача
лабораторії навчальної та наукової роботи ДНДЕКЦ МВС, к.ю.н.

ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Одним із основних завдань кожної держави у сфері боротьби зі злочинністю є розробка і застосування заходів щодо попередження правопорушень. Наукове забезпечення цього напряму здійснюється кримінологією, криміналістикою та іншими юридичними науками в межах предмету кожної із них. І. Я. Фрідман наголошував, що кримінологія, як комплексна наука, концентрує вивчення різноманітного комплексу питань із профілактики злочинів – концентрує, але не вичерпує, оскільки будь-яка наука не може всебічно вивчити всі загальні та окремі питання попередження правопорушень [1, с. 11].

Криміналістична профілактика як діяльність уповноважених суб'єктів і напрям наукових досліджень ґрунтується на загальних кримінологічних рекомендаціях щодо встановлення причин і умов, які сприяють вчиненню конкретних злочинів, вживанню спеціальних криміналістичних заходів для їхньої профілактики, запобігання і припинення.

Перші згадки про криміналістичну профілактику зустрічаємо у праці «Судебная экспертиза в уголовном процессе» І. Ф. Крилова. Автор наводить приклад профілактичних рекомендацій Д. І. Менделєєва, коли у 1899 році вчений не зупинився на вирішенні поставлених перед ним питань щодо забруднення річки Неви, але й дослідив причини і умови, що майже призвели до екологічної катастрофи, а також виклав конкретні дієві шляхи вирішення цієї проблеми [2, с. 110-112].

У 20-ті роки минулого століття питанням профілактики правопорушень методами криміналістики присвячували увагу такі вчені, як І. М. Якимов, Є. В. Владимиров, Г. О. Зільберквіт, Ю. Д. Каценельсон, В. У. Громов, Г. О. Олександров, П. І. Тарасов-Родіонов, С. П. Митричев та інші, а у 60-ті роки В. П. Колмаковим було обґрунтовано ідею виділення криміналістичної профілактики у самостійний розділ криміналістики, поряд із технікою, тактикою та методикою [3, с. 35]. Більшість криміналістів у наступні десятиліття вважали, що наукові дослідження в галузі попередження правопорушень повинні проводитися методами всіх трьох розділів криміналістики: криміналістичної техніки, тактики та методики розслідування у тісному взаємозв'язку.

Досліджуючи історію виникнення криміналістичної профілактики, її

формування та оформлення в окрему теорію, необхідно приділити увагу роботам І. Я. Фрідмана, який присвятив докторську дисертацію судовій експертизі та питанням попередження правопорушень. У його роботі розглянуто питання про місце проблеми попередження правопорушень у криміналістиці та суміжних науках, проаналізовано профілактичну роботу, як одну з форм діяльності експертних установ, а також досліджено методологічні питання щодо виявлення обставин, які сприяють вчиненню правопорушень. На думку І. Я. Фрідмана, вчення про криміналістичну профілактику має розглядатися як одна з окремих теорій криміналістики, яка є методологічною основою дослідження та розроблення засобів, прийомів та методів попередження злочинів [1, с. 5].

Н. І. Клименко у своїх наукових роботах визначила місце і роль криміналістичної профілактики в системі криміналістики, експертної профілактики в системі судової експертології, проаналізувала їх поняття, завдання та основні принципи, форми, стадії тощо [4, с. 36]. А. Ф. Волобуєв, В. А. Журавель, С. В. Великанов та інші українські вчені приділили увагу дослідженню питань криміналістичної профілактики економічних злочинів [5].

Таким чином, інтерес вчених-криміналістів до історії становлення криміналістичної профілактики правопорушень, який виник на початку минулого сторіччя, не припиняється і дотепер, адже наукова розробка актуальних проблем у цій сфері може розкрити нові можливості криміналістики щодо попередження правопорушень.

Література

1. Фридман И. Я. Вопросы профилактики преступлений при криминалистическом исследовании документов. Киев, 1968. 88 с.
2. Крылов И. Ф. Судебная экспертиза в уголовном процессе. Ленинград, Изд. Ленингр. унив., 1963. 116 с.
3. Гуріна Д. П. Криміналістична профілактика і прогнозування: історичний аспект. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали III-ої наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, м. Київ, 27 лют. 2020 р.). С. 37–40.
4. Клименко Н. І., Комісарова Н. О. Експертна профілактика. *Криміналістичний вісник*. Київ, 2007. № 1. С. 35–39.
5. Криміналістична профілактика економічних злочинів: науково-практичний посібник / С. В. Великанов, А. Ф. Волобуєв, В. А. Журавель та ін. (за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. А. Журавля). Харків: Харків юридичний, 2006. 236 с.